

KRIMINALFORSORGEN

INFORMATIONSMATERIALE OM BØRN AF INDSATTE

TIL PERSONALE I DAGSINSTITUTIONER

INDHOLD

INDLEDNING	5
OM BØRN AF INDSATTE	6-13
Forskellige børn, forskellige vilkår	
Fængslingens konsekvenser i hjemmet	
Netværk og relationer	
Barnets kontakt til den indsatte forælder	
Hemmeligheder	
Tabu og stigmatisering	
Fængslingens konsekvenser for barnets trivsel	
DAGINSTITUTIONENS ROLLE	14-17
Dit samarbejde med den tilbageværende forælder eller værge	
Inddragelse af kollegaer	
Inddragelse af kommune	
Hvad du som pædagog kan gøre	
STEDER DU OG PÅRØRENDE KAN HENVENDE JER FOR VEJLEDNING OG HJÆLP	18
MATERIALER OG INFORMATION OM BØRN AF INDSATTE	19

”

Jeg vidste ikke, hvor han var, men jeg vidste godt, at han ikke var taget på ferie. For han var aldrig før rejst uden at have sagt farvel til mig.

Barn af indsat

INDLEDNING

Denne folder er skrevet til dig, der arbejder i en daginstitution og vil vide mere om, hvordan du bedst støtter et barn med en indsat forælder.

En forælders fængsling er for de fleste børn og familier en stor belastning. Som fagprofessionel er der grund til at være særlig opmærksom på barnets trivsel, når forælderen fængsles. Du kan hjælpe med at fastholde barnet i velkendte rammer og fællesskaber, og du kan bidrage til forudsigelighed og tryghed i en hverdag, der er præget af store forandringer.

I denne folder kan du læse om nogle af de vilkår, der gør sig gældende for børn med en indsat forælder, og hvad du skal være opmærksom på. Du kan læse om, hvem du kan kontakte for sparring og hjælp, og du bliver præsenteret for materialer, som giver større indblik i emnet.

OM BØRN AF INDSATTE

I Danmark er der konstant omkring 4.000 børn af fængslede. For langt de fleste børn er det deres far, der er indsat. Disse børn vokser op under meget forskellige vilkår, men fælles for dem er, at de er langt mere udsatte end børn generelt og har behov for støtte.

Der er ofte stigma forbundet med at være pårørende til en indsat. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at børn af indsatte og den tilbageværende forælder skal ses som pårørende, som ikke selv er skyldige i den situation, de står i.

FORSKELLIGE BØRN, FORSKELLIGE VILKÅR

Når forældre fængsles, er det meget forskelligt, hvordan børn bliver påvirkede. For nogle børn vil det betyde et tab af en vigtig omsorgsperson, mens andre børn kan have haft en perifer relation til forælderen. Nogle børn har levet i en kernefamilie og har haft en hverdag sammen med forælderen. Andre børn lever i brudte familier, og nogle børn er anbragt uden for hjemmet.

For nogle børn kommer anholdelsen og fængslingen som et chok, mens det for andre børn er en tilbagevendende begivenhed. Nogle børn har forældre, der afsoner meget lange domme, mens andre børn skal undvære deres forælder i kort tid.

Ligesom børnenes vilkår kan variere meget, kan deres følelser over for den indsatte forælder også være forskellige og præget af skift. Børnene kan fx føle savn, skyld, skam, vrede, bekymring, sorg, afmagt og mange andre følelser. Nogle børn vil opleve et stort tab, mens det for andre børn kan være en lettelse, at forælderen er i fængsel. Uanset hvilke livsvilkår, følelser og oplevelser barnet har, skal det vide og mærke, at der er voksne omkring det, som kan give støtte.

FÆNGSLINGENS KONSEKVENSER I HJEMMET

Fra dansk og international forskning ved vi, at en forælders fængsling har betydning for de indsattes børn både på kort og langt sigt. Ud over at børnene mister kontakten med forælderen i hverdagen, er der en række afledte og direkte konsekvenser for barnet og familien.

Når en forælder fængsles, mister nogle familier en stor del af deres økonomiske grundlag. Dertil kommer, at mødre til børn af fængslede oftere står uden for arbejdsmarkedet og har en dårligere økonomi, ligesom de oftere ikke har en videregående uddannelse sammenlignet med mødre generelt.

I nogle familier medfører en forælders fængsling, at rollerne i familien forandres, og at større børn pålægges eller påtager sig et ansvar, der i højere grad ligner en voksens. Børnene forsøger fx at hjælpe familien økonomisk, praktisk og følelsesmæssigt. De passer fx mindre søskende, ordner huslige opgaver og bidrager økonomisk via fritidsjob.

”

Ham [lillebroren] passer jeg på hele tiden, uafbrudt. Og prøver at ... Altså, det er mig, der læser med ham hver dag. [...] Og i en periode, der kalder han mig faktisk også "mor". Det var ikke noget, han tænkte over, det var bare – det lå bare lige til det.

Hannah, 20 år

NETVÆRK OG RELATIONER

For alle familier er det en fordel at have et netværk, som man kan trække på. Børn, der lever i familier med indsatte forældre, har dog generelt i mindre grad relationer og netværk, som kan støtte dem.

Forskning viser, at børn af fængslede sjældnere har venner med hjem end andre børn, og at de ser deres bedsteforældre mindre. Børn af fængslede går samtidig i mindre grad til fritidsaktiviteter end børn generelt.

Børn af indsatte oplever at blive holdt uden for fællesskabet, bevidst eller ubevidst, pga. deres forælders fængsling, og de bliver i højere grad mobbet end andre børn. Der kan også være en fare for, at barnet selvisolerer sig af frygt for, at andre skal finde ud af, at barnets forælder er indsat.

BARNETS KONTAKT TIL DEN INDSATTE FORÆLDER

De børn, der har kontakt med deres fængslede forælder, kan opleve, at fængslets rammer og rytme påvirker deres hverdagsliv: Telefonopkald og besøg i fængslet skal nøje planlægges, og børnenes hverdag og fængslets tidsrytmer kan nemt kollideres.

For mange børn er det vigtigt at holde kontakt til deres indsatte forælder. For andre børn er det ikke det bedste for barnet, ligesom nogle børn ikke selv ønsker kontakt, hvilket bør respekteres.

HEMMEGHEDE

Nogle børn er informeret om deres forælders fængsling, mens andre får fortalt dele af sandheden. Der vil også være mødre, som fx vælger at fortælle deres børn, at faren er ude at rejse.

Børn opfanger meget og kan tit godt mærke, at tingene ikke er, som de får fortalt. Når en forælder ikke fortæller barnet sandheden om den anden forælders fængsling, er det ofte ud fra et ønske om at skåne barnet. Hemmeligholdelse risikerer dog at skabe mistillid mellem barn og den tilbageværende forælder, da børn ofte fornemmer, at der er noget, der ikke stemmer.

Uvisheden kan samtidig betyde, at børnene bekymrer sig meget, gør sig ubehagelige forestillinger om en forælders pludselige fravær og bruger en masse energi på at opsamle informationer, fordi de selv forsøger at stykke en historie sammen, der giver mening.

Barnet risikerer ligeledes ad omveje og på en uhensigtsmæssig måde at få at vide, at far eller mor er fængslet.

Forskning viser, at børn bedre kan bearbejde deres følelser omkring en forælders fravær, hvis de ved, det skyldes fængsling, og at børn modsat, hvis fængslingen hemmeligholdes for dem, kan udvise aggressiv og negativ adfærd.

”

Nogle gange drømmer jeg om ham.
Han sidder der og fryser og ikke får mad.

Jannik, 9 år

”

Det er så vigtigt for børn at vide, der er nogen, der tager sig af deres far og mor, når de ikke er der. At fængslet ikke bare er et sted, hvor man 'kan rådne op', men at der er mennesker, som sørger for mad og drikke og en seng at sove i, og at det også er dem, som taler med far og mor. Man kan ikke tage bekymringer fra børn, men man kan lette den ved at forklare.

Forstander på en døgninstitution

TABU OG STIGMATISERING

En fængsling er for mange et tabu, og børn af indsatte og den tilbageværende forælder kan derfor frygte stigmatisering. De bruger derfor ofte meget tid på at overveje, hvordan de skal forholde sig til omgivelserne af frygt for omgivelsernes reaktion. Dette kan særligt være udpræget, hvis barnet eller familien ønsker at hemmeligholde fængslingen for andre. I sådanne tilfælde er der stor risiko for, at barnet ikke får den nødvendige støtte i daginstitutionen og sine øvrige omgivelser.

”

Jeg har fortalt det i børnehaven. Jeg synes, det er bedst, de ved det, hvis nu der skulle være noget med hende.

Mor med små børn, hvis far er i fængsel

”

At fortælle omgivelserne sandheden er at løfte en byrde fra børnenes skuldre. Det er tungt for børn at skulle gå og holde på hemmeligheder.

Mor til børn, hvis far sidder i fængsel

FÆNGSLINGENS KONSEKVENSER FOR BARNETS TRIVSEL

Børn af fængslede kan opleve, at tanker og følelser om den indsatte forælder, og de konsekvenser fængslingen har haft for barnet selv, trænger sig på i en grad, at det påvirker barnets dagligdag og sociale liv.

Børn af fængslede kan også have fysiske reaktioner på fængslingen såsom hoved- og mavepine eller nedtrykkethed, hvilket kan påvirke dagligdagen og barnets deltagelse i fællesskaber.

Nogle børn får adfærdsmæssige problemer i forbindelse med en forælders fængsling. Nogle bliver udadreagerende, mens andre bliver mere indadvendte. Det kan påvirke barnets koncentrationsevne og relationsdannelse med andre.

Når hverdagen indeholder særlige udfordringer for børn af indsatte, kan daginstitutionen blive et frirum for børnene. Som pædagog kan du spille en afgørende rolle for barnets trivsel og udvikling og medvirke til, at barnet bedre kan klare den byrde, det er at have en forælder i fængsel.

DAGINSTI- TUTIONENS ROLLE

DIT SAMARBEJDE MED DEN TILBAGEVÆRENDE FORÆLDER ELLER VÆRGE

Hvis du er pædagog for et barn med en indsat forælder, men barnet ikke er informeret, er det relevant at tage en snak med den tilbageværende forælder eller værge om dette. Tal fx om, hvordan barnet kan få at vide, at far eller mor er i fængsel på en alderssvarende måde, eller sæt forælderen/værgen i kontakt med pårørende foreningen SAVN, der kan hjælpe i processen.

Nogle forældre vil ytre ønske om, at et meget begrænset antal mennesker må kende til fængslingen, hvilket bør respekteres.

Gør samtidig opmærksom på, at barnet kan få bedst mulig hjælp og støtte i hverdagen i institutionen, hvis flere pædagoger omkring barnet er informeret, og derved bedre kan forstå barnets reaktionsmønstre og understøtte barnet.

Pres aldrig forælderen, men gør opmærksom på, at hun/han kan kontakte institutionen, hvis hun/han bliver klar til, at flere bliver informeret.

Hvis den tilbageværende forælder ønsker det, kan det være en støtte at inddrage andre forældre i institutionen, der fx kan hjælpe med at hente barnet om eftermiddagen, invitere på legeaftaler eller andet.

Det skal ikke blive en hemmelighed, at far eller mor sidder i fængsel, men det betyder ikke, at alle behøver at vide det.

Familierådgiver, pårørende foreningen SAVN

INDDRAGELSE AF KOLLEGAER

Husk at viden om en forælders fængsling kun må deles med kollegaer og andre i det omfang, det er aftalt med barnets tilbageværende forælder eller værge.

INDDRAGELSE AF KOMMUNE

I nogle tilfælde vil det være relevant at underrette kommunen jf. barnets lov § 133. Du skal underrette kommunen, hvis du er bekymret for trivselen eller udviklingen hos et barn.

HVAD DU SOM PÆDAGOG KAN GØRE

1.

Indled et samarbejde med den tilbageværende forælder.

Inviter fx familien til barnet til et dialogmøde, så i sammen kan lægge en plan for, hvad der evt. skal gøres. Børn af indsatte og deres familier er en mangfoldig gruppe med forskellige behov. Det er derfor vigtigt, at den indsats, der iværksættes, er tilpasset familiens og barnets behov.

2.

Gør plads til at barnet kan tale, være stille, være vred, ked af det eller andet, når du er sammen med barnet.

3.

Vær tålmodig og lad barnet være i sine følelser *samtidigt med, at du viser, at du er der for barnet.*

4.

Vær nysgerrig på at forstå barnets reaktionsmønstre.

5.

Spejl barnet ved fx at sige:

"Jeg kan se, at du ikke har lyst til at lege med de andre børn – kan det være, fordi du savner din far?"

Eller:

"Jeg kan se, at du ikke har lyst til at lege med de andre – jeg tænker, at du har brug for et kram."

Ved at spejle barnet kan du hjælpe det til at føle sig set og hørt på trods af et begrænset ordforråd og evne til at udtrykke følelser.

6.

Gør brug af de ressourcer, der er i kommunen, fx PPR, kommunale ressourceteams og tværfaglige indsatser og ressourcer i civilsamfundet, såsom tilbud om voksenvenner, mentor eller andre tilbud om familiestøtte.

7.

I nogle tilfælde kan det være en ide at **etablere en støttefunktion for barnet** fx en pædagog eller en person udefra.

TILBUD OM RÅD OG SPARRING TIL DIG SOM FAGPERSON, TIL BØRN AF INDSATTE OG ØVRIGE PÅRØRENDE TIL INDSATTE

KRIMINALFORSORGENS PÅRØRENDELINJE

Her kan børn og voksne henvende sig og tale med en socialrådgiver fra kriminalforsorgen.

Telefonnummer: **70 26 04 06**

PÅRØRENDEFORENINGEN SAVN

Foreningen har en række aktiviteter for pårørende, herunder børn af indsatte. SAVN tilbyder bl.a. gratis telefonrådgivning til pårørende til indsatte og til fagpersoner.

BØRNTELEFONEN

Ring, chat, sms eller skriv et brev og få hjælp (*bornetelefonen.dk*). Børnenes linje til rådgivning, trøst eller bare en voksen, der har tid til at lytte.

Telefonnummer: **116111**

MATERIALER OG INFORMATION OM BØRN AF INDSATTE

På *kriminalforsorgen.dk* kan du under **Familie og børn** finde informationer om kontakt til den indsatte, hjælp og støtte samt øvrige informationer. Her ligger også en række videoer, hvor børn besøger deres forælder i fængsler og arresthuse.

BØGER OG ANDET MATERIALE OM BØRN AF INDSATTE:

BØGER

"Henrik har en hemmelighed"
af Kirsti Hansen Demény

"Min far sidder i fængsel"
af Guni Martin

"Når porten smækker i"
af Christine Tscherning

"Bare en dag uden"
af Wenche Thinnesen
Vogtmann

FILM

"Et hul i himlen – når mor og far er i fængsel"

"Emilia" (på svensk)

FORSKNING

"Børn af fængslede" af Janne Jakobsen og Peter Scharff Smith, 2011

"Indsat far, udsat barn?"
VIVE, 2016

"Når straffen rammer skævt"
Trygfonden, 2022

KRIMINALFORSORGEN

Indsæt selv relevante kontakter i kommunen

Publikationen bygger på *Børn af fængslede* og *Indsat far udsat barn?*
Det er også fra disse udgivelser, publikationens citater stammer fra.

Find denne folder på: Familie og børn - Kriminalforsorgen